

sentit, és ben significativa la primera narració, en la qual, a propòsit de l'assalt a uns masovers del Maestrat i el seu viatge posterior a la recerca de Durruti, es plantegen d'una forma tangencial, però no menor, les diferències ideològiques i estratègiques entre anarquistes i comunistes. Aquesta mirada també la trobem en la segona i la quarta de les històries, on les tribulacions de les protagonistes femenines amb els maquis donen peu a un qüestionament de la doble moral dels vencedors. Frares que revelen secrets de confessió i oncles que mantenen relacions sexuals amb les seues nebodes adolescents, són símptomes d'una societat que viu immaculada de portes enfora però que, de portes endins, està farcida de misèries i odis.

De tota manera, ens atreviríem a afirmar que, si aquestes històries són especials és, precisament, perquè l'autor ha aconseguit insuflar-les de l'esperit inconformista propi dels aventurers llibertaris. És innegable, per tant, la voluntat de presentar-los com a valerosos lluitadors contra l'opressió, que estan disposats a pagar amb la seua vida el preu de la llibertat. En el cas dels maquis, per exemple, cal afegir el seu caràcter clandestí i fugisser, el que potencia una certa aurèola d'herois populars més a prop de la llegenda que de la realitat. Això s'expressa molt bé en el tercer relat, quan diferents veus ofereixen la seua versió de les últimes hores de Quico Sabaté, un dels maquis més actius i perseguits a la Catalunya de finals dels anys cinquanta. L'ús, entre altres, dels comentaris de la seua dona, dels ferroviaris que el varen ajudar a fugir o dels agents de l'ordre que el varen cercar i abatre, conforma un mosaic que ajuda a forjar i engrandir el mite. Ací rau part del mèrit d'Alandes, qui realitza un exercici d'estructura narrativa molt interessant, en situar els testimonis un darrere d'un altre, a la manera d'un documental. Perquè l'objectiu esdevinga complet hi té molt a veure la utilització d'un llenguatge viu i planer, propi de la conversa cara a cara, que aporta una dosi de realisme que li escau a la perfecció. Un estil que traspua per tota l'obra i que s'arredoneix amb la incursió d'alguns localismes que demostren una gran riquesa lèxica. Una delícia que ens deixa amb ganes de més.

Àlvar Peris

Un antic de mena

Josep Iborra
Breviari d'un bizantí
Arola Editors, Tarragona, 2007
192 pàgs.

A banda de ser un manual litúrgic d'oracions i pregàries, un *breviari* pot ser també simplement un llibre —un compendi de sentències, d'aforismes, de reflexions— que un hom porta al damunt tot el dia. I òbviament no caldrà que aquest siga un transport físic: què és un dietari, sinó un llibre —una creació literària d'identitat o, millor, d'ini-dentitats— que sempre ens acompanya virtualment, que sempre el tenim present i que quasi tothora ens demana aliment conceptual, o enregistrament de vivències i de *boutades*. Qui s'aventura a escriure un dietari acabarà vivint dominat per aquesta dèria de congelar o de fer cristal·litzar fragments de l'anècdota que tots som. És la seua lògica: una obsessió que va precipitant-se en ràpides il·luminacions, en breus decepcions, en petites constatacions. I el nivell i el contingut, és clar, dependran de la persona que cadascú és o vol ser.

Al seu torn, *bizantí* també és un mot polièdric. Com és sabut, fa referència a un estil artístic, aquell *melting-pot* de cristianisme i formes grecoromanes i orientals que va assolir la maduresa pels volts del segle VI. Això, però, ací és irrellevant: hem de mirar en una altra direcció. Per exemple, aplicat a un pensador, aquest adjectiu sol indicar pejorativament que aquest individu és amant de discussions estèrils, inútils o trivials —*disputes bizantines*, en diuen. Ara bé, això no ho és tot. Què passa quan precisament un pensador se l'autoatribueix? Aleshores *bizantí* pot significar una altra cosa, quelcom de positiu: que el pensador es veu a si mateix d'una manera clàssica, com un antic. No que siga antic o passat de moda, sinó *un antic*: algú que en les dialèctiques «nou-vell» o «modern-postmodern» sempre retorna, enriquit per l'experièn-

cia, a unes formes i a uns ideals de l'Antiguitat. I això, sense detriment de poder pensar que moltes de les lluites i dels afers humans puguen ser al remat estèrils, inútils, trivials. Hi ha res de més antic, i clàssic, que voler viure amb una certa dosi —una dosi prudent— de materialisme fatalista, descrèdit, escepticisme i anhel de tranquil·litat?

Doncs bé, Josep Iborra seria un antic de mena. Ho vam descobrir fa tres anys al seu magnífic dietari *Inflexions*, i ara torna a fer-se-nos palès al recent *Breviari d'un bizantí*. Sí, Iborra és un antic, un bizantí. I ell mateix ens explica com hem d'entendre l'adjectiu: «*Bizantí*: que busca tres peus al gat, i li'ls troba. Un insensat, vaja». No ens precipitem, però, perquè, roda i volta, el gat tenia tres peus. I així, si es tracta d'un insensat, ho serà per algun altre motiu. Tal vegada, perquè en última instància trobar-li els tres peus al gat seria una victòria pírrica davant de l'inenexorable final. I, malgrat això, encara pagarà la pega: buscar-li els tres peus al gat ens pot reportar, si més no, la mirada perspícua —la visió correcta— fins aquell moment en què «la nit va entrant a l'espill, que s'enfosqueix a poc a poc», aquell moment en què un hom diria «no m'hi veig ja...».

En efecte, ser bizantí podria ser en darrera instància fútil, però és quelcom necessari per al nostre ideal d'ésser humà, per al nostre ideal de vida. I Iborra ens ho explica servint-se d'una observació d'un altre filòsof de tarannà antic: «Wittgenstein va insistir: 'I com haurien de ser les coses perquè semblés que és la Terra qui gira entorn del Sol?'. Quina pregunta més meravellosament bizantina». Sí, bizantí és aquell que és capaç de mirar-se les coses d'una altra manera, qui hi descobreix aspectes insospitats, el que avança —com fa Borges en la literatura— «hipòtesis audaces, torbadores o desconcertants». Bizantí, és clar, no serà el filòsof sacerdot, ni el filòsof reformador, tampoc el filòsof reproductor; més aviat, el filòsof insatisfet que viu entre misteris, entorn de l'enigma, i que, de la mà d'un sa escepticisme, accepta seguir l'estratègia del voltor: pegar-li voltes i més voltes a allò que ens sorprèn o que ens fereix, allò que naix en els plecs de la consciència i ens prem. És l'obsessió d'Iborra, l'obsessió que porta sempre al damunt —el seu breviari.

Antoni Defez